

A NAGYSZOMBATI JEZSUITÁK KÖNYVEIRŐL LEFEJTETT KÓDEXTÖREDÉKEK

Az ismertetésre kerülő kódextöredékek a budapesti Egyetemi Könyvtár legrégebb anyagáról, az ún. „Antiquissima-gyűjtemény”-ről kerültek lefejtésre. Arról a könyvanyagról, amely mintegy 350 éve a könyvtár törzsállományát alkotja. Kiegészítettük ezt azokkal a kötetekkel, amelyeket a múlt század elején a mai Központi Szeminárium elődjének, a hittudományi fiókkönyvtárnak adott át az Egyetemi Könyvtár,¹ és amelynek 1650 előtti nagyszombati possesszor-bejegyzést tartalmazó kötetei szerves egységet alkotnak az „Antiquissima-gyűjteménnyel”. Az Egyetemi Könyvtár 450,² valamint a Központi Szeminárium 250³ kódextöredékéből emeltük ki azokat a fragmentumokat, amelyeknek őrző könyve Nagyszombatból az abolíciókor az Egyetemi Könyvtárba került. Ezek tüzetes átvizsgálásakor kiderült, hogy jelentős részüket 1632–1640 körül, néhány év alatt, egy könyvkötőműhelyben kötötték a könyvekre.

A nagyszombati jezsuita kollégium és könyvtárának története – szerencsére – fel van dolgozva. Dümmerth Dezső több tanulmányában⁴ is foglalkozott a gyűjtemény keletkezésével, létrejöttének a körülményeivel, hányatott sorsával. Az 1632-ben meglévő könyvállomány kb. egytizedét, közel 200 kötetet sikerült is összegyűjtenie a mai állományból.

Külön szerencse, hogy az egykori teljes állományt regisztráló könyvtárkatalógusok is megmaradtak: az első 1632-ből,⁵ Némethi Jakab kezeírásával, a másik pedig 1690-ből, Szentiványi Márton katalogizálásának eredményeként.⁶ Ez utóbbi az egyes kötetek beszerzési évét is feltünteti, tehát kigyűjthető belőle az 1632 előtti könyvállomány.

Mielőtt a nagyszombati provenienciájú töredékek ismertetésére rátéménk, röviden szólnunk kell a könyvtár 1650 előtti történetéről.⁷

Dümmerth Dezső kutatásaiból tudjuk,⁸ hogy a nagyszombati könyvtár – keletkezését tekintve – jóval korábbi, mint maga az egyetem. Visszavezethető egészen 1561-ig, amikor Oláh Miklós esztergomi érsek a jezsuitákat megtelepítette Nagyszombatban, létrehozva az első jezsuita kollégiumot.

Első korszakából (1561–1586) nem maradt meg egyetlen könyv sem, amely bizonyíthatóan a kollégium könyvtárában lett volna. Levéltári forrás⁹ említi ugyan, hogy a bécsi jezsuita kollégium rektora könyveket küldött az újonnan alapított nagyszombati rendháznak. 1567-ben tűzvész áldozata lett a nagyszombati kollégium, lehet, hogy bennégett az addig összegyűjtött könyvanyag. A kollégium megmaradt ingóságait Bécsbe szállították.¹⁰

Másodízben 1579-ben próbáltak a jezsuiták megtelepedni Magyarországon, ezúttal Báthori István fejedelem pártfogását élvezve – Erdélyben, de az 1588-as medgyesi országgyűlésen a protestánsok kitiltották őket Erdélyből. Ekkorra azonban már a Felvidéken is megvetették a lábukat, Rudolf császár nekik adta a turóczi prépostságot. Znióváralján 1586-ban misziót alapítottak, 1590-ben pedig a katolikus ifjúság nevelésére kollégiumot nyitottak.¹¹

Nyolc évvel később, 1598-ban a rendi központot és vele együtt az iskolát is áthelyezték Vágsellyére, s 1600-ban nyitották meg itt az új könyvtárat. 1605-ben azonban Bocskay felkelői elől menekülni kényszerültek. Könyvtárukat Pozsonyba vitték, hajóra rakták és Bécsbe szállították. Rövid két évvel később Forgách Ferencet kinevezték esztergomi érseké, és helyet adott a jezsuiták könyveinek Nagyszombatban, az érseki udvarban.

A turóczi–sellyei korszakból (1586–1605) Dümmerth Dezső 50 kötetet talált az Egyetemi Könyvtár mai állományában,¹² s ezekből tizenhétben van meg mind a két bejegyzés.

A Központi Szeminárium és az Egyetemi Könyvtár újabban lefejtett kódextörédekeit vizsgálva újabb két kötetet találtunk ebből a korszakból.¹³

1615-ben – harmadszori próbálkozásra – a jezsuitáknak sikerült tartósan gyökeret verniük Nagyszombatban. Megkapták az akkor még kiürítetlen domonkos kolostort, s itt újra megnyitották a kollégiumukat. E mellett nem létesült új könyvtár, a vágsellyei kollégium Bécsbe menekített könyveit kapták vissza, amely 1607 óta Forgách érsek udvarában várta a jezsuita gimnázium újbóli megnyitását.

A nagyszombati könyvtár fennállásának a negyedik periódusa az 1615–1635 közötti évekre esik. A jezsuita gimnáziumhoz kapcsolódva elsődleges feladata az oktatás segítése volt. Dümmerth Dezső 139 kötetet szedett össze ebből a korszakból,¹⁴ s ezek kivétel nélkül tankönyvek voltak, részben az egyházi, részben a világi oktatás segédletei. Dümmerth gyűjtését újabb hat kötetrel tudtuk kiegészíteni.¹⁵

1632-ben a tudós jezsuita könyvtáros, Némethy Jakab nagy könyvtárrendezést hajtott végre. Elkészítette a teljes könyvállomány katalógusát, minden könyvbe bevezette a „Tyrnaviensis” possesszor-bejegyzést, általában kihúzta a korábbi „Turóciensis”, „Selliensis” stb. tulajdonbejegyzést. Minden könyv címlapjára beírta: „Catalogo inscriptus Anno 1632”. Katalógusa alapján a teljes állomány 1500 kötetből állt.¹⁶

Az 1690-ben elkészített Szentiványi-féle katalógus viszont azt is regisztrálja, hogy ez a könyvanyag – kötetenként – mikor került a jezsuita kollégium tulajdonába. Szentiványi is csak 1600-ig visszamenően tudja ezt megállapítani, de ennek alapján Dümmerth elkészítette az egyes évek beszerzési statisztikáját, és arra a meglepő felismerésre jutott, hogy míg a megelőző években alig éri el a könyvgyarapodás az évi 50-et, 1632-ben ugrásszerűen megnő: *1171 kötetet* jegyzett be erre az évre Szentiványi.¹⁷ A könyvtárrendezéskor előkerült ugyanis több kötet, amely 1632-ben már bizonyíthatóan megvolt a nagyszombati könyvtárban, de a bekerülés pontos idejét nem tudta megállapítani.

Ez a nagymennyiségű könyvanyag indokoltá teszi a teljes állomány katalógizálását, az áttekinthetőséget megkönnyítő felállítását. A könyvtárrendezéssel egyidőben kellett a könyvek kötését is ellenőrizni, a bekötetlen vagy a sérült kötésben levőket újrakötetni. Több száz könyvet kellett gyorsan és olcsón bekötetnie Némethynek, s a gyors és az olcsó könyvkötés anyaga a 17. században már általánosan a „beírt pergamen” volt.

Többek között az újonnan elkészített könyvtárkatalógust is ebbe köttette Némethy,¹⁸ s a kötéstábla belső felére saját kezével bevezette a korabeli könyvkötő árjegyzékét.

A könyvkötő a bekötendő könyv nagyságától függően adja meg a bőr- vagy a sima, beíratlan fehér pergamenkötés árait. Azután hozzáteszi: ha azonban a könyvet beírt pergamenbe kötik, az ár a megfelelő módon csökken. Ez a 17. századi könyvkötői gyakorlatban már általános volt, általában a nem túl értékes könyveket kötötték beírt pergamenbe: pl. a doktori disszertációkat, illetve ezek téziseit, számadásokat, levéltári jellegű, kötetes műveket, de arra is van példánk, hogy a pozsonyi jezsuiták a lutheránus és a kálvinista prédikációs-gyűjteményeket kötötték kódexlapba.

A nagyszombati jezsuitáknál a 17. század harmincas éveiben merőben más a helyzet. Értékes, sőt az oktatáshoz nélkülözhetetlen könyveket kellett a lehető leggyorsabban elhelyezni a könyvtárakban, hogy a gimnázium és a hamarosan megnyíló egyetem hallgatói használni tudják azokat. Nem volt idő a díszes, igényes kiviteli bőrkötések elkészítéséhez, a könyvkötő a kéznél levő, s ráadásul a legolcsóbb könyvkötőanyaghoz, a középkori kódexhez nyúlt.

Az 1690-es könyvtárkatalógus minden könyvnél feltünteti a könyvkötés módját is és ebből világosan kitűnik, hogy az 1632–1640 között beszerzett, illetve katalógizált könyvek-

nél ugrásszerűen megszorodik az „in membrana scripta” megjegyzés. Az 1650–1660 után katalogizált könyveknél megint visszaesik a pergamenbe kötött kötetek száma.

Vegyük sorra azokat a kódextöredékeket, amelyek ebben az időben kerültek kötetáblára. Közülük – mennyiségét tekintve – a legterjedelmesebb Hostiensisnek a *Decretales*hez írt *Lecturája*.¹⁹ Nyolc könyvről eddig 16 lapja került elő. Egyik kettősfoliójába kötötték be az 1632-es, Némethy Jakab-féle könyvtárkatalógust, másik hat könyv 1632–1635 között, a hetedik pedig 1646-ban került katalogizálásra. A könyvek 1630–1633 között megjelent nyomtatványok, egy 1513-ban nyomtatott kivételével, a possesszorbejegyzése alapján azonban ez is 1633-ban került a könyvtárba. Biztosra vehetjük tehát, hogy a Hostiensis kódexet 1633–1634 körül szabdalta fel a könyvkötő, már csak azért is, mert nem valószínű, hogy Némethy Jakab az 1632-ben elkészített könyvtárkatalógusát évekig bekötetlenül hagyta volna.

Hostiensis, más néven Henricus de Segusio vagy Henricus Suso domonkos szerzetes, kánonjogász volt, 1271-ben halt meg. A *Decretales*hez írt *Lecturáját* tartalmazó töredéket – írása alapján – a 13. század második felére datálhatjuk, tehát nem sokkal későbbi másolat van a kezünkben, mint az eredeti mű. Írása, díszítése olaszos jellegű. Valószínűleg egy Itáliát járt kánonjogász hozta magával Magyarországra a 13. század végén, a nagy egyetemjárások idején.

Ugyancsak terjedelmes kódextöredék Bernardus de Bottone *Casus longija* a *Decretales*hez.²⁰ Eddig 5 könyvről 8 lapját fejtettük le. Az őrző könyvek 1630–1635 közötti nyomtatványok, katalogizálásuk pedig 1632–1638 között történt.

A páрмаi származású Bernardus de Bottone a *Decretales*hez írt apparátusáról ismert. Viszonylag ritkábban másolt műve a *Casus longi*. A Nagyszombatban felsabdalt töredék szintén a 13. század második felére datálható, s mivel a szerző 1266-ban halt meg, a Hostiensis töredékhez hasonlóan ez a töredék is közel egyidős az eredeti művel.

Két könyv kötetáblájára került fel egy ugyancsak a 13. század második felében írt *Digesta* kódex két töredéke,²¹ amely Accursius Florentinus glossa ordinariá-ját is tartalmazza. Egyik lapját a Központi Szeminárium egy könyvének a kötetáblájáról fejtették le, s az apparátus mellé írt, számos használói megjegyzések miatt igen érdekes a számunkra: Accursius glossa ordinariá-ját végig kiegészíti egy másik 13. századi jogász, Dynus műveiből vett idézetekkel. Az egykori kódex másik lapja egy egyetemi könyvtári kötetet borított, sajnos nagyon kopottan, rossz állapotban került le a könyvről, használói megjegyzések nem vehetők ki rajta. A *Digesta*-kódex lapjait tartalmazó két könyvet 1609-ben és 1625-ben nyomtatták, a katalógusba iktatásuk időpontja pedig 1639 és 1636.

Még egy kis, tetszetős kiállítású jogi kódex kettős foliója került elő a nagyszombati könyvtárból: Raymundus de Pennafort Summá-jának a 14. század közepén másolt szövege,²² Johannes de Friburgio apparátusával. Őrzkönyvét 1603-ban nyomtatták, és 1632-ben katalogizálták a jezsuiták. Külön fel kell hívunk a figyelmet arra, hogy mennyi fontos és korai jogi kódex került a nagyszombati könyvkötő kezére.

Két scriptor írta, de egy miniátor festette azt a szép kis alchimista kódexet, amelynek két lapja került eddig elő: az egyik Ps-Platon *Liber Quartusát*,²³ a másik pedig Ps-Geber *Summa perfectionis-át*²⁴ tartalmazza. A két alchimista művet egy kötetbe kötötték, s ugyanaz a kéz miniálta. A Ps-Platon töredék ismeretlen könyvről került le, a közelmúltban azonban egy szerencsés véletlen folytán sikerült azonosítanunk. Az *Antiquissima-collectio* 1632-es bejegyzéseit kézbevéve került elő egy könyv,²⁵ amely szemmel láthatólag kiesett egykori kötéséből és évtizedek óta csupaszon, bepiszkolódva állt a raktárpolcon. A könyv gerincén a ragasztó még tartott egy pergamendarabkát az egykori gerincsíkból. A leszakadt csik másik fele viszont a Ps-Platon töredékre volt ráragadva. További érdekessége a dolognak,

hogy az 1632-es katalógus betűjelző „füleit” ugyanabból a pergamenkódexből vágták ki, mint a Ps-Platon töredék gerinccsíkjait. A Ps-Platon és a Ps-Geber töredékek őrzőkönyve tehát a nagyszombati katalógussal együtt került a könyvkötőhöz, mégpedig nem sokkal 1632 után.

Ugyanebben az évben szerezték be azt a négy könyvet is, amelyek közül kettőt Aquinói Szent Tamás Cathena Aurea-jába,²⁶ a harmadikat Simon de Janua orvosi szótárába,²⁷ a negyediket pedig egy bibliaalapba kötötték.²⁸

Még három liturgikus kódex töredékét kell megemlítenünk, amelyek a kíséroranyag alapján ugyanekkor kerültek a nagyszombati könyvkötő kezébe: az Egyetemi Könyvtár egy 15. század eleji esztergomi graduálját²⁹ és egy 13–14. század fordulójára datálható Passio de cadentiis-ét.³⁰ Mindkettő őrzőkönyvét 1635-ben írták be a katalógusba. A harmadik a Központi Szeminárium egy 13. századi passauai sacramentariuma.³¹ 1609-ben nyomtatott könyvről került le, töltelékanyaga 1632-ben kiadott RMNy nyomtatvány,³² s a nagyszombati jezsuiták még ugyanebben az évben beírták a könyvtárjegyzékükbe.

Az eddig ismertett töredékek 25 könyv kötéstáblájáról kerültek le. Bizonyítják azt, hogy egy kódex különböző lapjaiba *egy helyen* kötötték ezeket a könyveket.

Ugyancsak közös könyvkötőműhelyt feltételez, ha a pergamenkötésben levő papírtöltelék (kiséroranyag) ugyanannak a kéziratnak vagy ugyanannak a nyomtatványnak a lapjait, darabjait tartalmazza.

A kíséroranyag nagy meglepetése, hogy a nagyszombati gimnázium matrikulájának a töredékeit is belekötötték a pergamen alá. Az anyakönyv darabjai megtalálhatók az egyik egyetemi könyvtári Hostiensis,³³ egy központi szemináriumi Casus longi³⁴ és ugyancsak a központi szemináriumi Hostiensis kódextöredék³⁵ kísérorjében. Őrzőkönyvüket 1635-ben, 1636-ban és 1646-ban katalogizálták.

Az anyakönyv az egyetemalapítást közvetlenül megelőző egy-két évben készülhetett, három kéz egymástól jól elkülöníthető írásával. Csery József Historia Scientiarum Universitatis Pestiensis c. munkájának³⁶ első kötetében felsorolja a nagyszombati gimnázium tanárait és az egyes classisokba beiratkozott hallgatókat. Az anyakönyvben szereplő hallgatók közül többet megtalálunk Cserynél — magasabb osztályba sorolva. Ennek alapján az anyakönyv az 1632–1634 körül beiratkozott hallgatók adatait tartalmazhatja.

A kíséroranyag másik érdekessége, hogy a gimnáziumi oktatás során — elsősorban a retorica c. tantárgyon belül — megadott témára beszédet kellett tartaniuk vagy írniuk a tanulóknak. Nyolc kötet kötéstábláiból kerültek elő ilyen jellegű sermo-töredékek, az Egyetemi Könyvtár egyik Hostiensis-e,³⁷ egy esztergomi graduáléja,³⁸ a Ps-Platon alkimista tractátusa,³⁹ valamint a Központi Szeminárium Digestá-já,⁴⁰ Casus Longi-já⁴¹ és egy Hostiensis-töredéke⁴² alól. Bizonyítja ez azt, hogy a közös kíséroranyag összehozza, egy könyvkötőműhelyhez kapcsolja azokat a könyveket, amelyeket más-más kódex lapjába kötöttek.

A sermót a végén aláírta a tanuló, aki elmondta vagy aki megírta. Tíz tanuló neve vált ismertté ily módon,⁴³ s közülük néhány az anyakönyvtöredékben, mások pedig Cserynél megtalálhatók. Példát is említve: Gáborjáni Tóbiás a Központi Szeminárium egyik Bottone töredékének⁴⁴ a kíséroranyagában levő anyakönyvtöredékben szerepel, sermóját viszont az Egyetemi Könyvtár Ps-Platon⁴⁵ töredéke alatt találtuk meg.

A kíséroranyag érdekes darabja egy 1618-ban kelt latin levél,⁴⁶ amelyet egy ismeretlen, valószínűleg nagyszombati páterhez írtak (a név letépve). Ebben egy szemtanú tudósítja a címzettet a fehérhegyi csatáról. Előkerült egy magyar nyelvű levél⁴⁷ is, amelyet a Trencsén megyei Pruszkáról Jakobi György ferences szerzetes írt egy nagyszombati páterhez.

Provenienciakutatási tapasztalatainkat összegezve: közös könyvkötőműhelyt és közel egyidőben történő könyvkötést feltételezhetünk tehát:

1. ha egy kódex különböző lapjai más-más könyv kötéstáblájáról kerültek le (pl. Hostiensis *Lecturája*: nyolc könyvről 16 lapja); Bernardus de Bottone *Casus longija* (öt könyvről 8 lapja); *Digesta* (két könyvről 2 lapja); Ps-Platon és Ps-Geber műveit tartalmazó alkimista kódex (két könyvről 2–2 lapja) stb.

2. ha a pergamenkötést más-más kódexek lapjaiból szabták ki, de az alattuk levő papír töltelékanyag, a „kísérők” egy műből kerültek ki (pl. az anyakönyv vagy a sermotöredékek más-más pergamenkódex lapjai alól).

3. ha a könyvkötő a könyv gerincére ugyanabból a kódexlapból szabja ki a gerinccsíkot (pl. a Ps-Platon töredék és az ismeretlen „örzökönyve” valamint a nagyszombati katalógus.)

Honnan, milyen középkori eredetű könyvgyűjteményből kerültek a korai jogi, természet-filozófiai, orvosi kódexek, valamint az esztergomi graduálé a 17. század közepén a nagyszombati könyvkötő kezére, nem tudjuk. Egyik feltételezés az lehetne, hogy a nagyszombati kolostor kiürítésekor ott találták a jezsuiták. Meggondolandó, hogy a kötéstáblára kerülő művek nagy többségének a szerzője domonkos szerzetes, pl. Aquinói viszonylag ritka *Cathena Aureaja*, Raymundus de Pennaforte és Henricus Suso korai, szinte közvetlenül a szerző halála után készült másolatokban. Másrészt viszont a korai és érdekes jogi töredékek – gondoljunk csak a László esztergomi prépost végrendeletében⁴⁸ szereplő hasonló jellegű kódexekre – valamint az esztergomi graduale és a magyar jellegű írással íródott *Passio* – Esztergomot valószínűsítik. Körmendy Kinga kutatásaiból azonban tudjuk, hogy az ebben az időben Nagyszombatban székelő esztergomi káptalan és az ugyanott könyvtárt alapító és gyarapító jezsuita könyvanyag között semmiféle töredékegyezés nincs.⁴⁹ Márpedig ha Nagyszombatban működött volna egy városi könyvkötő, akinek a káptalan is és a jezsuiták is adtak volna könyveket kötni, vagy a pergamenlapokban, vagy a kíséroranyagban egyezéseket kellett volna találnunk.

A kötéstáblákat borító pergamenkódexek korábbi lelőhelyét, használóit nem tudjuk megállapítani, az alattuk levő kíséroranyag azonban lokalizálható. A gimnáziumi matriculák, az oktatáshoz kapcsolható sermok, a jezsuita páterekhez írott levelek valószínűvé teszik, hogy legalábbis a 17. század közepén, az egyetem megnyitását közvetlenül megelőző és az azt követő években a jezsuiták egy külön könyvkötőműhelyt rendeztek be, ahol nagy mennyiségben kötötték „beírt pergamenbe”, szétvágott középkori kódexekbe a könyveiket.

JEGYZETEK

1. VÉRTESY M.: Az Egyetemi Könyvtár ősnymtatvány-gyűjteményének története. In: *Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei II.* 1964. 123. TÓTH A.–VÉRTESY M.: A budapesti Egyetemi Könyvtár története 1561–1944. Bp. 1982. 91.

2. *Fragmenta Latina Codicum in Bibliotheca Universitatis Budapestinensis.* Bp., 1983. Akad. Kiadó – valamint az Egyetemi Könyvtár újabban lefejtett, feldolgozás alatt álló töredékei.

3. *Fragmenta Latina Codicum in Bibliotheca Seminarii Centralis Budapestinensis.* Bp., 1988. – 250 kódextöredék feldolgozását tartalmazza.

4. DÜMMERTH D.: A budapesti Egyetemi Könyvtár gyűjteményének keletkezése (1561–1635). In: *MKSz* 1963. 43–58. – ua. DÜMMERTH D.: *Írástudók küzdelmei.* Bp., 1987.

93–120. (a továbbiakban Dümmerth D. *Írástudók*). DÜMMERTH D.: A budapesti Egyetemi Könyvtár állományának alapjai. (*Az Antiquissima-gyűjtemény I. és II. kollekciója 1586–1605.*) In: *MKSz* 1964. 292–309. – ua. DÜMMERTH D.: *Írástudók 121–154.* DÜMMERTH D.: *Az Antiquissima-gyűjtemény III. kollekciója.* (*Collectio Tyrnaviensis 1612–1635*) kéziratban, EK Kéziratár G 843, régi jelzete G 919 (zárt anyag!)

5. EK Kéziratár Ms J 1.

6. EK Kéziratár Ms J 2 (2 kötetben).

7. l. DÜMMERTH DEZSŐ tanulmányait a 4. sz. jegyzetben és TÓTH A.–VÉRTESY M. művét az 1. sz. jegyzetben.

8. DÜMMERTH D.: *Az EK gyűjteményének keletkezése, i. m. 4. sz. jegyzetben.*

9. Victoria, a bécsi kollégium rektora 1560. aug. 2-án kelt levele, I. Epistolae ad generalem. Róma, Központi SJ Levéltár, Jelzete: Germ. 142. köt. 160. Másolata az MTA Könyvtár Kézirat-tárában, Ms 24–30 jelzeten.

10. LUKÁCS L.–POLGÁR L.: Documenta Romana Historiae Societatis Jesu in regnis olim corona Hungarica unitis. Romae 1959. 337–338. – EK Kézirattár, Coll. Hevenesiana 26. 30. DOBRONOKI G.: Historia Societatis Jesu.

11. DÜMMERTH D.: Írástudók 98.

12. DÜMMERTH D.: Írástudók 100., valamint részletesen felsorolva uo. 130–136. és 140–148.

13. EK Hb 629: Homeri Iliados liber... Ingolstadtii 1600. (új jelzete Ant. Sell. I. 14.) – EK Hb 669: Poemata Pythagorae... Argentorati 1570. (új jelzete Ant. Tur. I. 29.)

14. DÜMMERTH D.: Az Antiquissima-gyűjtemény III. kollekciója (kéziratban, ld.: 4. sz. jegyzet).

15. Ld. a Központi Szeminárium töredékkatalógusában, 3. sz. jegyzet, valamint az EK újabb lefejtett töredékei között.

16. DÜMMERT D.: kéziratában (EK Ms G 843) 3.

17. DÜMMERTH D.: Írástudók 122.

18. EK Ms J 1, a töredék pedig Fr. I. m. 94.

19. EK Fr. I. m. 94 és 95, Közp. Szem. Fr. I. m. 63, a többi pedig az EK feldolgozás alatt levő töredékei között, ideiglenes jelzete B 11–14.

20. EK Fr. I. m. 89–90, Közp. Szem. Fr. I. m. 64–65 és az EK feldolgozás alatt levő töredékei között.

21. Közp. Szem. Fr. I. m. 48, valamint az EK újonnan lefejtett töredékei között.

22. EK Fr. I. m. 88.

23. EK Fr. I. m. 60.

24. Közp. Szem. Fr. I. m. 36.

25. EK Ga 4^r 156: Suslyga: Velificatio seu Theoremata ... Graecii, 1605. (Ant. Tyrn. 1632/65)

26. Közp. Szem. Fr. I. m. 42–43.

27. Közp. Szem. Fr. I. m. 70.

28. Közp. Szem. Fr. I. m. 11.

29. EK Fr. I. m. 282.

30. EK Fr. I. m. 158.

31. Közp. Szem. Fr. I. m. 182.

32. Vizsolyi Biblia, RMNY I. 652.

33. EK, az újonnan lefejtett, feldolgozás alatt levő töredékek között.

34. Közp. Szem. Fr. I. m. 64.

35. Közp. Szem. Fr. I. m. 63.

36. EK Ms G 163. 1. köt.

37. EK Fr. I. m. 95.

38. EK Fr. I. m. 282.

39. EK Fr. I. m. 60.

40. Közp. Szem. Fr. I. m. 48.

41. Közp. Szem. Fr. I. m. 65.

42. Közp. Szem. Fr. I. m. 63.

43. Stephanus Burian, Georgius Hagymasy, Johannes Jaszay, Michael Buckovicz, Johannes Feier, Tobias Gaborjany, Thomas Ambrosius Stephanovicz, D. Boemiczky, Martinus Hradfer [...]

44. Közp. Szem. Fr. I. m. 64.

45. EK Fr. I. m. 60.

46. EK Fr. I. m. 95.

47. EK Fr. I. m. 158.

48. Kiadva többek között Könyv és könyvtár a magyar társadalom életében az államalapítástól 1848-ig. Bp, 1963. 75–79.

49. KÖRMENDY K.: A Knauz-hagyaték kódex-töredékei és az esztergomi egyház középkori könyvtárának sorsa. In: A MTA Könyvtárának közleményei 7(82). Bp., 1979.

Adrienne J. Fodor: Kodexfragmente aus den Büchern der Tyrnauer Jesuiten

Der älteste Bestand der Universitätsbibliothek Budapest, die sog. "Antiquissima-Sammlung", besteht aus Bänden, die sich bereits im Jahre 1635, zur Zeit der Gründung der Universität zu Tyrnau (Nagyszombat, Trnava), in deren Bibliothek befanden. Viele von diesen Bänden kamen in dem billigsten Einband, "in membrana scripta", d.h. in Kodexblätter eingebunden auf die Regale der Bibliothek. Jakob Némethy, der erste Bibliothekar der Universität zu Tyrnau, klebte die Preisliste des Buchbinders in den von ihm im Jahre 1636 zusammengestellten Katalog ein.

Mehr oder weniger Blätter von acht bis zehn Kodizes wurden in den Einbänden zwischen 1632 und 1640 katalogisierter und eingebundener Bücher gefunden. Auch das Füllmaterial unter dem Pergament in den Einbanddeckeln bestand aus einigen zerschnittenen Handschriften bzw. Drucken. Man kann eine gemeinsame Buchbinderei voraussetzen, 1. wenn die Blätter eines Kodexes von den Einbanddeckeln verschiedener Bücher abgelöst werden, 2. wenn die Blätter ein und derselben Handschrift (z. B. die Matrikelbücher von Tyrnau) oder ein und desselben Druckes (z. B. die Bibel von Vizsoly) in den Einbanddeckeln von Büchern gefunden werden, die in die Blätter verschiedener Kodizes eingebunden wurden, 3. wenn die unter dem Pergamenteinband befindlichen "Rückenstreifen" aus Pergament demselben Kodexblatt geschnitten wurden.

Unter den Kodizes, die zu dem Buchbinder in Tyrnau kamen, konnten wir die Lectura von Hostiensis, d.h. Henricus de Segusio zu den Decretalien rekonstruieren. 16 Blätter des ehemaligen Kodexes haben wir von acht Büchern herausgelöst. Ein ebenfalls umfangreiches Kodexfragment ist Bernardus de Bottones Casus longi zu den Decretalien, bisher wurden acht Blätter dessen von den Tyrnauer Büchern abgelöst. Einige wurden in einem Digest mit *glossa ordinaria*, in der Summa von Raymundus de Pennaforte sowie in einem alchemistischen Kodex gefunden, der den Liber Quartus, des Pseudo-Platons und die Summa perfectionis des Pseudo-Geber enthielt.